

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра фізіології, здоров'я і безпеки людини та природничої освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Майя НІКОЛАЄВА

” вересня

2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
БЖД, ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА ОХОРОНА ПРАЦІ

Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Галузь знань:	10 Природничі науки
Спеціальність:	101 «Екологія»
Освітньо-професійна програма:	«Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»

Робоча програма навчальної дисципліни «БМЯ, цивільний захист та охорона праці для першого рівня вищої освіти спеціальність "104 Екологія"».
Одеса: ОНУ, 2024. 31 с.

Розробник (и):

Гвоздій Світлана Петрівна – д. мед. н., професор,
професор кафедри фізіології, здоров'я і безпеки людини
та природничої освіти;
Рижко Грина Леонідівна – к. б. н., доцент,
доцент кафедри фізіології, здоров'я і безпеки
людини та природничої освіти.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фізіології, здоров'я і безпеки та природничої освіти

Протокол № 1 від «29» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

Макаф

Ольга МАКАРЕНКО

Погоджено з гарантом ОЛЖ „Екологія охорона навколишнього середо-
вища та забезпечення природоохоронних завдань"
спеціальність 104. Екологія" Грина Леонідівна
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) біологічного факультету

Протокол № 1 від «30» серпня 2024 р.

Голова НМК

(підпис)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Світлана ПЕТРОВА

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

ФЗБЛ та ПО

Протокол № 1 від «29» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Макаф Ольга МАКАРЕНКО

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № від « » 202 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>очна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин –90 змістових модулів – 2	Галузь знань <i>10 Природничі науки</i> Спеціальність: <i>101 «Екологія»</i> Рівень вищої освіти: <i>перший (бакалаврський)</i>	<i>Обов'язкова дисципліна</i>	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		4-й	4-й
		<i>Семестр</i>	
		8-й	8-й
		<i>Лекції</i>	
		26 год.	2 год.
		<i>Практичні</i>	
		18 год.	8 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		<i>Не передбачено</i>	
		<i>Самостійна робота</i>	
		46 год.	80 год.
		Форма підсумкового контролю: <i>залік</i>	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни полягає у набутті здобувачами освітньо-професійного ступеня бакалавра компетентностей, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення повсякденних та природних небезпек, техногенних аварій, які можуть спричинити надзвичайні ситуації, а також привести до несприятливих наслідків на робочому місці та у побуті, забезпечення цивільного захисту та оптимального управління охороною праці на підприємствах, формування у здобувачів здатності вирішувати складні задачі і проблеми, відповідальності за особисту безпеку і гарантування безпеки побуту та праці на робочих місцях.

Завдання вивчення дисципліни передбачає опанування здобувачами знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення охорони праці, безпеки персоналу та захисту в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей, збереження життя, здоров'я та працездатності працівників у різних сферах професійної діяльності.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) загальних компетентностей (К):

K13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

в) програмні результати навчання (Р):

P131. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

Очікувані результати

У результаті вивчення дисципліни, здобувач вищої освіти повинен **знати**:

- мету та основні завдання курсу «БЖД, цивільний захист та охорона праці»;
- основні принципи формування безпечної життєдіяльності людини;
- характеристики осередків ураження, які виникають у надзвичайних умовах мирного і воєнного часу;
- способи і засоби захисту населення від вражаючих факторів, аварій, катастроф, наслідків стихійних лих і невизначених умов пандемій та біологічних небезпек (зокрема Covid-19);

- порядок дій сил ЦЗ і населення в умовах надзвичайних обставин;
- методику прогнозування можливої радіаційної, хімічної, (бактеріологічної, вірусологічної) біологічної обстановки;
- основи організації і здійснення заходів щодо надання допомоги потерпілим і життєзабезпечення населення при виникненні НС;
- характеристики та вплив зовнішніх і внутрішніх негативних чинників на здоровий спосіб життя;
- вплив психофізіологічних особливостей людини та формування її безпеки;
- класифікацію і нормування шкідливих та небезпечних чинників, що негативно впливають на здоров'я людини;
- основні законодавчі акти та нормативні документи з питань охорони праці, міжгалузеві і галузеві нормативні акти про охорону праці, управління охороною праці, органи державного нагляду, громадський контроль із охорони праці;
- основи фізіології та гігієни праці;
- відшкодування збитків працівникам у разі ушкодження їх здоров'я;
- питання охорони праці при прийнятті на роботу та в період роботи;
- відповідальність за невиконання вимог з охорони праці;
- основи електробезпеки та пожежної безпеки;
- знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності.

вміти:

- практично здійснювати заходи захисту населення від наслідків аварій, катастроф, наслідків стихійних лих і сучасної зброї масового ураження;
- оцінювати радіаційну, хімічну, біологічну обстановку;
- керувати підготовкою формувань і проведенням рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єкті господарчої діяльності відповідно до майбутньої спеціальності;
- оцінювати середовище перебування стосовно особистої безпеки, безпеки колективу, здорового способу життя;
- ідентифікувати небезпеку;
- визначати причини та можливі наслідки небезпек;
- оцінювати рівень небезпек;
- визначати вимоги законодавчих актів у межах особистої та колективної відповідальності та визначати вимоги щодо навчання працівників з урахуванням їх функціональних обов'язків;
- надавати першу домедичну допомогу в екстремальних ситуаціях собі та іншим потерпілим;
- визначати шкідливі та небезпечні виробничі чинники на робочому місці;
- визначати вимоги законодавчих і нормативних актів з охорони праці в межах функціональних обов'язків фахівця;
- вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.
- презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень з питань безпеки та охорони праці.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності та цивільний захист

Тема 1. *Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Системний підхід у безпеці життєдіяльності.*

Модель життєдіяльності людини. Головні визначення – безпека, загроза, небезпека, надзвичайна ситуація, ризик. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Культура безпечної життєдіяльності як елемент загальної культури, що реалізує захисну функцію людства. Аксиоми безпеки життєдіяльності. Методологічні основи безпеки життєдіяльності. Системний підхід у безпеці життєдіяльності. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек. Види небезпек.

Тема 2. *Середовище проживання людини. Людина як елемент системи людина-середовище. Медико-біологічні основи безпеки життєдіяльності.*

Поняття «середовище проживання людини»: довкілля, виробниче, побутове. Раціональні умови забезпечення БЖД. Гомеостаз як особливий механізм захисту організму людини. Біоритми людського організму. Зовнішні та внутрішні подразники, що впливають на стан людини та здоровий спосіб життя. Організм в оточуючому середовищі. Характеристика аналізаторів. Закон Вебера-Фехнера. Гранично допустимий вплив шкідливих факторів на людину.

Тема 3. *Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку НС.*

Цивільна безпека як поняття, складники цивільної безпеки (безпека життєдіяльності, охорона праці, пожежна безпека, цивільний захист). Роль і місце захисту населення відповідно до Кодексу цивільного захисту України (01.07.2013 року зі змінами). Надзвичайні ситуації мирного та воєнного часів, їх вплив на життєдіяльність людей та характеристика осередків ураження. Загальна характеристика можливих наслідків надзвичайних ситуацій в Україні. Характеристика осередків ураження, що виникають при застосуванні сучасних засобів ураження.

НС, причини виникнення та складові системи їх моніторингу. Найменування та визначення основних показників джерел природних НС та номенклатура, позначення, розмірність і порядок визначення параметрів вражаючих чинників джерел техногенних НС, які контролюються і підлягають прогнозуванню. Основні етапи аналізу НС та прогнозування їхніх наслідків. Опис явищ, що прогножуються, перелік вихідних даних. Способи виявлення потенційно-небезпечних зон з імовірними джерелами НС. Зонування територій за ступенем небезпеки.

Тема 4. *Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.*

Загальний аналіз ризику і проблем безпеки. Індивідуальний та груповий ризик. Концепція прийнятного ризику. Управління безпекою через порівняння витрат та отриманих переваг від зниження ризику.

Головні етапи кількісного аналізу та оцінки ризику. Методичні підходи до визначення ризику. Методи оцінювання ризиків. Застосування у розрахунках ризику імовірнісних структурно-логічних моделей. Розробка ризик-стратегії з метою зниження вірогідності реалізації ризику і мінімізації можливих негативних наслідків.

Тема 5. *Класифікація НС. Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.*

Класифікація НС за причинами походження, територіального поширення і обсягів заподіяних або очікуваних збитків. Сутність поняття техногенної, соціальної та природної небезпеки. Небезпеки воєнного часу. Інтенсивність прояву небезпечних чинників залежно від виду середовища.

Небезпечні гідрологічні процеси і явища: підтоплення, затоплення повеневими або паводковими водами, талими водами та в поєднанні з підняттям ґрунтових вод, підтоплення внаслідок затору льоду, вітрові нагони. Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ: землетрус, карст, осідання ґрунтів над гірничими виробками, зсув, обвал, ерозія ґрунту. Пожежі у природних екосистемах, вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та наслідки.

Біологічні небезпеки. Вражаючі фактори біологічної дії. Характеристика небезпечних патогенних мікроорганізмів: найпростіші, гриби, віруси, рикетсії, бактерії. Пандемії, епідемії, масові отруєння людей. Загальна характеристика особливо небезпечних хвороб (холера, сибірка, чума, коронавірусна інфекція та ін.). Інфекційні захворювання тварин і рослин.

Тема 6. *Техногенні небезпеки та їх наслідки. Небезпеки воєнного часу.*

Техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори за генезисом і механізмом впливу. Класифікація, номенклатура і одиниці виміру вражаючих факторів фізичної та хімічної дії джерел техногенних небезпек. Промислові аварії, катастрофи та їхні наслідки. Рівні виробничих аварій в залежності від їхнього масштабу. Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях. Вимоги до транспортування небезпечних речовин.

Джерела радіації та одиниці її вимірювання. Механізм дії іонізуючих випромінювань на тканини організму. Ознаки радіаційного ураження. Гостре опромінення. Хронічне опромінення. Нормування радіаційної безпеки. Режими захисту населення. Захист приміщень від проникнення радіоактивних речовин. Класифікація небезпечних хімічних речовин за ступенем токсичності, здатності до горіння, впливом на організм людини. Захист приміщень від проникнення токсичних аерозолів. Організація дозиметричного й хімічного контролю.

Війна. Військова агресія. Військовий стан. Евакуація населення: повна, часткова, добровільна, примусова. Вибухонебезпечні предмети: правила поведінки, застереження, рекомендації батькам неповнолітніх дітей. Поведінка під час обстрілів, рятування потерпілих. Інформування та типи сповіщень. Типи сховищ, мінімальний набір необхідних речей, «Тривожна валіза».

Тема 7. *Прогнозування, оцінка обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного та біологічного зараження.*

Характеристики зон радіоактивного, хімічного та біологічного зараження. Визначення параметрів зон забруднення радіоактивними (РР) та небезпечними хімічними речовинами (НХР) під час аварійного прогнозування можливої обстановки. Методика розрахунку зон проведення загальної та часткової негайної евакуації на ранній фазі розвитку радіаційної аварії. Протирадіаційний захист в умовах радіаційної аварії, критерії для прийняття рішення щодо їхнього запровадження. Типові режими радіаційного захисту і функціонування ОГ в умовах

радіоактивного забруднення місцевості.

Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах біологічного зараження. Профілактичні заходи на період епідемій та пандемій (на прикладі COVID 19). Здійснення карантинних та інших санітарно-протиепідемічних заходів. Технічні засоби і способи проведення дезактивації, дегазації та дезінфекції території, техніки, транспорту, будівель, приміщень, одягу, взуття і засобів захисту, продовольства, води, продовольчої сировини і фуражу. Дезактивуючі, дегазуючі та дезінфікуючі розчини.

Тема 8. *Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС. Хвороби, що набули соціального значення.*

Загальні закономірності виникнення соціальних та політичних джерел небезпеки. Соціальні фактори, що впливають на безпеку життєдіяльності людини. Соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження. Види тероризму Вандалізм та тероризм. Суїцид. Корупція і криміналізація суспільства. Маніпуляція свідомістю. Розрив у рівні забезпечення життя між різними прошарками населення. Шкідливі звички, соціальні хвороби та їхня профілактика. Алкоголізм та наркоманія.

Психологічна надійність людини та її роль у забезпеченні безпеки. Захисні властивості людського організму. Типи поведінки людини та її психічна діяльність: психічні процеси, стани, властивості. Емоційні якості людини. Вплив характеру та темпераменту людини на її безпеку. Стрес. Психологічні фактори, що впливають на безпеку життєдіяльності людини.

Тема 9. *Загальні принципи захисту населення при НС та катастрофах. Захисні споруди ЦЗ. Засоби індивідуального захисту населення.*

Захист населення в надзвичайних ситуаціях. Основні принципи і способи захисту населення у надзвичайні ситуаціях. Захисні споруди цивільного захисту. Засоби індивідуального захисту населення. Комплекс організаційних та інженерно-технічних заходів щодо запобігання та мінімізації наслідків НС природного характеру.

Характеристика зон небезпечних геологічних процесів і явищ. Визначення показників, що характеризують ушкодження будівель, споруд та обсяги завалів у зонах НС, спричинених природними чинниками фізичного походження. Заходи з мінімізації небезпечних наслідків, які запроваджуються завчасно та у разі загрози затоплення. Заходи щодо захисту населення при катастрофічних затопленнях.

Надзвичайні ситуації воєнного часу. Складання алгоритмів дій під час надзвичайних ситуацій воєнного часу. Комплексні надзвичайні події під час війни.

Тема 10. *Концепція організації надання медичної допомоги населенню за умов НС. Основи організації проведення заходів щодо надання допомоги потерпілим та життєзабезпечення населення в НС. Перша долікарська допомога при невідкладних станах, що виникають у повсякденні та під час надзвичайних ситуацій. Психологічна допомога населенню, яке постраждало внаслідок НС.*

Медико-санітарне забезпечення населення на випадок НС. Засоби медичного захисту, їх склад, умови накопичення, зберігання та використання за призначенням. Концепція організації надання медичної допомоги населенню за умов НС. Завдання

системи медичного захисту постраждалого населення внаслідок НС. Розробка, використання та забезпечення вдосконалення методів і засобів надання термінової домедичної допомоги постраждалим з урахуванням характеру НС. Організація і координація робіт з надання термінової медичної допомоги та евакуації постраждалого населення із зон НС. Обмежувальні протиепідемічні медико-санітарні й адміністративні заходи. Комплекс заходів із запровадження на територіях карантину або обсервації. Основи медицини катастроф.

Інформування населення про наявність загрози або виникнення НС, правил поведінки та способів дій у цих умовах. Завдання психологічного захисту. Своєчасне визначення контингенту постраждалих та розв'язання соціальних потреб. Недопущення паніки та недобросовісного розподілу допомоги. Організація діяльності, спрямованої на допомогу дітям, людям похилого віку.

Поняття про першу долікарську допомогу, невідкладний стан, принципи надання допомоги при невідкладних станах людини, алгоритм проведення тощо. Принципи етики та моралі під час надання першої долікарської допомоги. Первинні засоби першої допомоги. Індивідуальна та колективна аптечка.

Види уражень організму: опіки, обмороження, отруєння, удушення, теплові удари, механічні ушкодження, струс мозку, утоплення, укуси комах та тварин, клінічна смерть. Кровотечі. Види, ознаки, перша допомога. Обробки ран при механічних ушкодженнях. Опіки. Види, ознаки, перша допомога. Обмороження. Види, ознаки, перша допомога. Переломи. Види, ознаки, перша допомога. Правила накладання шин при переломах. Використання підручних засобів. Правила та порядок дій при виведенні людини з непритомного стану, при наданні потерпілому штучного дихання та проведенні непрямого масажу серця.

Психологічна допомога населенню, яке постраждало внаслідок НС. Профілактика гострих панічних реакцій, психогенних нервово-психічних порушень. Принципи та методи психологічної допомоги при посттравматичному стресі. Технології профілактики посттравматичних стресових розладів.

Змістовий модуль 2. Охорона праці

Тема 11. *Загальні питання охорони праці. Основні поняття. Навчання з питань охорони праці. Правові та організаційні основи охорони праці*

Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном. Суб'єкти і об'єкти охорони праці. Основні терміни та визначення в галузі охорони праці. Класифікація шкідливих та небезпечних виробничих чинників.

Навчання з питань охорони праці. Принципи організації та види навчання з питань охорони праці. Вивчення основ охорони праці у навчальних закладах і під час професійного навчання. Навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників під час прийняття на роботу і в процесі роботи. Інструктажі з питань охорони праці. Види інструктажів. Порядок проведення інструктажів для працівників. Інструктажі з питань охорони праці для вихованців, учнів, студентів. Стажування (дублювання) та допуск працівників до самостійної роботи.

Основні положення законів України: «Про охорону праці», Кодекс законів про працю, «Про охорону здоров'я», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про загальнообов'язкове державне соціальне

страхування від нещасного випадку та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», інші чинні та ті, що втратили чинність.

Основні принципи державної політики України у галузі охорони праці. Гарантії прав працівників на охорону праці, пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці. Охорона праці жінок, неповнолітніх, інвалідів. Обов'язки працівників щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці. Нормативно-правові акти з охорони праці (НПАОП): визначення, основні вимоги та ознаки. Структура НПАОП. Реєстр НПАОП. Стандарти в галузі охорони праці. Національні стандарти України з охорони праці. Санітарні, будівельні норми, інші загальнодержавні документи з охорони праці. Акти з охорони праці, що діють в організації, їх склад і структура. Інструкції з охорони праці. Розробка та затвердження актів з охорони праці, що діють в організації.

Дисциплінарна, адміністративна, матеріальна та кримінальна відповідальність за порушення законодавства та нормативних актів про охорону праці, за створення перешкод для діяльності посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці і представників професійних спілок. Поняття про систему державного управління охороною праці в Україні. Компетенція та повноваження органів державного управління охороною праці. Громадський контроль за станом охорони праці в організації. Комісія з питань охорони праці підприємства. Основні завдання та права комісії. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі.

Тема 12. *Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії.*

Умови праці. Небезпечні та шкідливі виробничі чинники. Класифікація.

Психофізіологічні вимоги до умов праці: психологічні, фізіологічні, технічні. Система «Людина-машина», «Людина-оператор». Ергономіка. Основи фізіології ручної, механізованої, автоматизованої, конвеєрної, розумової праці, праці з використанням засобів обчислювальної техніки та персональних комп'ютерів. Роль центральної нервової системи в трудовій діяльності людини, зокрема. Вплив характеру праці, санітарних особливостей виробничих процесів, обладнання, санітарних умов праці в цілому на функціонування організму та його окремих систем. Загальний підхід до оцінки умов праці та забезпечення умов праці, що відповідають нормативам. Небезпечні зони. Організація робочого місця. Принципи розташування органів управління в робочому просторі, боротьба з монотонністю. Ритм праці, фази працездатності. Колір на виробництві. Знаки безпеки.

Санітарно-гігієнічні вимоги до показників фізичних чинників. Дія шуму на організм людини, зміни у функціонуванні окремих систем організму. Параметри вібрації: амплітуда, віброшвидкість, віброприскорення, частота. Вібрація як позитивний і негативний чинник виробничого процесу. Класифікація вібрацій за походженням, локальні вібрації робочих місць. Класифікація електричних і магнітних полів та електромагнітних випромінювань за частотним спектром, їх джерела. Вплив на людину. Природне освітлення, його значення як виробничого і фізіолого-гігієнічного чинника для працюючих. Системи природного освітлення, вимоги санітарних нормативів щодо їх використання залежно від розмірів приміщень. Орієнтація робочих місць відносно світлових отворів. Експлуатація систем природного освітлення. Штучне освітлення робоче, аварійне, чергове, евакуаційне, охоронне. Природна вентиляція. Інфільтрація та аерація, область їх

застосування. Системи штучної вентиляції. Повітропроводи, повітророзподільна арматура, фільтри, вентилятори, калорифери.

Основи радіаційної безпеки, вплив іонізуючих випромінювань на організм людини. Хімічні виробничі фактори. Дія токсичних та отруйних речовин. Класифікація речовин гостронаправленої дії (Г), алергічної дії (А), фіброгенної (Ф) та канцерогенної (К). Класи небезпечності речовин залежно від гранично допустимих концентрацій. Допустимі рівні шкідливих факторів.

Мікроклімат робочої зони. Нормування та контроль параметрів мікроклімату. Заходи та засоби нормалізації параметрів мікроклімату. Заходи та засоби захисту людини від дії небезпечних та шкідливих факторів.

Тема 13. Основи електробезпеки

Дія електричного струму на організм людини. Електричні травми. Причини летальних наслідків від дії електричного струму. Фактори, що впливають на наслідки ураження електричним струмом. Сила струму. Величина напруги. Опір тіла людини проходженню струму. Вид та частота струму. Тривалість та шлях протікання струму через людину. Індивідуальні особливості людини. Допустимі значення струмів і напруг. Основні причини електротравм. Особливості враження людини електричним струмом. Профілактика електротравматизму.

Класифікація виробничих приміщень за ступенем безпеки. Система електрозахисних заходів та засобів безпечної експлуатації електроустановок: технічних засобів, електрозахисних засобів, організаційних заходів.

Тема 14. Основи пожежної та вибухонебезпеки.

Суть процесу горіння. Теоретичні основи механізму горіння та вибуху. Класифікація видів горіння. Повне і неповне згорання. Горіння, вибух і детонація. Гомогенне та гетерогенне горіння. Негорючі, важкогорючі, горючі матеріали та речовини. Основні причини пожеж. Пожежонебезпечні властивості матеріалів і речовин. Класифікація загальних заходів пожежної профілактики. Види пожеж. Система попередження пожеж. Система пожежного захисту (локалізація, обмеження розповсюдження, ліквідація). Способи і засоби гасіння пожежі. Вогнегасні речовини. Первинні засоби гасіння пожежі. Стаціонарні засоби гасіння пожежі. Протипожежне водопостачання. Устаткування пінного, газового та порошкового пожежогасіння. Пожежі та вибухи. Фактори техногенних вибухів та пожеж, що призводять до ураження людей, руйнування будівель, споруд, технічного устаткування і забруднення навколишнього середовища. Класифікація об'єктів за їх пожежо-вибухо небезпекою. Пожежна сигналізація. Засоби виявлення пожежі та сповіщення про пожежу. Евакуація людей. Автоматичні електричні системи пожежної сигналізації. Ручні та автоматичні сповіщувачі про пожежу.

Тема 15. Поняття про виробничий травматизм та професійні захворювання. Профілактика травматизму.

Виробничі травми, професійні захворювання, нещасні випадки виробничого характеру. Інциденти та невідповідності. Причини травматизму: організаційні, санітарно-гігієнічні, психофізіологічні, технічні. Розподіл травм за ступенем тяжкості. Основні заходи по запобіганню травматизму та професійним захворюванням. Поняття про «Положення про розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на підприємствах, в організаціях та

установах». Мета та завдання профілактики нещасних випадків професійних захворювань і отруєнь на виробництві. Медичні огляди.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усьо го	у тому числі				Усь ого	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності та цивільний захист										
Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Системний підхід у безпеці життєдіяльності	5	2		-	3	7	2	-	-	5
Тема 2. Середовище проживання людини. Людина як елемент системи людина-серед. Медико-біологічні основи безпеки життєдіяльності.	5	1	1	-	3	5		-	-	5
Тема 3. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку НС.	5	2		-	3	5		-	-	5
Тема 4. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.	6	1	1	-	4	5		-	-	5
Тема 5. Класифікація НС. Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.	7	2	2	-	3	7		2	-	5
Тема 6. Техногенні небезпеки та їх наслідки. Небезпеки воєнного часу.	7	2	2	-	3	5		-	-	5
Тема 7. Прогнозування, оцінка обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного та біологічного зараження.	5	2		-	3	5		-	-	5
Тема 8. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС.	7	2	2	-	3	5		-	-	5
Тема 9. Загальні принципи захисту населення при НС та катастрофах. Захисні споруди ЦЗ. Засоби індивідуального захисту населення.	3			-	3	5		-	-	5
Тема 10. Концепція організації надання медичної допомоги населенню за умов НС. Основи організації проведення заходів щодо надання допомоги потерпілим та життєзабезпечення населення в НС. Перша долікарська допомога при невідкладних станах, що виникають у повсякденні та під час надзвичайних ситуацій. Психологічна	7	2	2	-	3	12		2	-	10

допомога населенню, яке постраждало внаслідок НС.										
Разом за змістовим модулем 1	57	16	10	-	31	61	2	4	-	55
Змістовий модуль 2. Охорона праці										
Тема 11. Загальні питання охорони праці. Основні поняття. Навчання з питань охорони праці. Правові та організаційні основи охорони праці	5	2		-	3	5		-	-	5
Тема 12. Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії.	7	2	2	-	3	7		2	-	5
Тема 13. Основи електробезпеки	7	2	2	-	3	5		-	-	5
Тема 14. Основи пожежної та вибухонебезпеки.	7	2	2	-	3	7		2	-	5
Тема 15. Поняття про виробничий травматизм та професійні захворювання. Профілактика травматизму.	7	2	2	-	3	5		-	-	5
Разом за змістовим модулем 2	33	10	8	-	15	29		4		25
Разом	90	26	18	-	46	90	2	8	-	80

4. Теми семінарських занять
Семінарські заняття не передбачені.

5. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності та цивільний захист			
1.	Тема 2. Середовище проживання людини. Людина як елемент системи людина-середовище. Медико-біологічні основи безпеки життєдіяльності. Тема 4. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС. Опрацювання теоретичного матеріалу. Дискусії та відповіді на запитання за наступною тематикою: визначення ролі аналізаторів людини у забезпеченні безпеки, ризик як фактор небезпеки. Формування вмінь визначення ступеня ризику у НС. Терміни та визначення понять: «гомеостаз»; «біоритми організму» тощо. • Проведення розрахунків енергетичних витрат людини за добу. Складання добового харчового раціону відповідно до енергетичних витрат організму студента. • Проведення розрахунку можливості виникнення ризику. Робота з присвоєння індексів ймовірності надзвичайних ситуацій. • Розв'язання ситуаційних задач. • Оформлення та захист протоколів практичних робіт.	2	-
2.	Тема 5. Класифікація НС. Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки. Опрацювання теоретичного матеріалу. Дискусії та відповіді на запитання за наступною тематикою: природні та техногенні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.	2	2

	- Розв'язання ситуаційних задач та тестів. - Перегляд навчального фільму. - Оформлення та захист протоколів практичних робіт.		
3.	Тема 6. Техногенні небезпеки та їх наслідки. Небезпеки воєнного часу. Опрацювання теоретичного матеріалу. Дискусії та відповіді на запитання за наступною тематикою: Різниця першої домедичної допомоги (протоколів) у військовий та мирний час. Принципи допомоги за військовим протоколом ТССС. Військовий протокол MARCH. Допомога при пораненнях та сортування. Алгоритм дій за зонами допомоги. Зона тактичного укриття та дії за MARCH протоколом. Зона евакуації. - Відпрацювання навичок зупинки кровотеч різної локалізації; закрутки при кровотечах. Відпрацювання навичок ПДД у термінальних станах, серцево-легенева реанімація. - Відпрацювання навичок першої домедичної допомоги в умовах бойових дій: алгоритм MARCH. - Накладання турнікета або джгута під вогнем. Переміщення пораненого. Тактичне транспортування пораненого. - Відпрацювання навичок ПДД при опіках, відмороженні. - Засоби індивідуального захисту (алгоритм одягання ЗІЗ). - Оформлення та захист протоколів практичних робіт.	2	-
4.	Тема 8. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС. Хвороби, що набули соціального значення. Опрацювання теоретичного матеріалу. Дискусії та відповіді на запитання за даної тематики. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. - Проведення вправ психологічного розвантаження. - Засвоєння вмінь визначення типів темпераменту людини за основними властивостями нервово-психічних процесів. - Ділові ігри. - Оформлення та захист протоколів практичних робіт.	2	-
5.	Тема 10. Концепція організації надання медичної допомоги населенню за умов НС. Основи організації проведення заходів щодо надання допомоги потерпілим та життєзабезпечення населення в НС. Перша долікарська допомога при невідкладних станах, що виникають у повсякденні та під час надзвичайних ситуацій. Психологічна допомога населенню, яке постраждало внаслідок НС. Опрацювання теоретичного матеріалу. Дискусії та відповіді на запитання за наступною тематикою: невідкладні стани, що виникають при нещасних випадках. Основи серцево-легеневої реанімації. Основні принципи застосування лікарських препаратів. - Кровотечі. Тимчасова зупинка кровотечі. - Обробки ран при механічних ушкодженнях. - Десмургія. Методи і техніка накладення пов'язок. - Переломи. Правила накладання шин при переломах. - Оформлення та захист протоколів практичних робіт.	2	2
Змістовий модуль 2. Охорона праці			

6.	Тема 12. Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії. Опрацювання теоретичного матеріалу. Дискусії та відповіді на запитання за наступною тематикою. Визначення понять: «ергономіка»; «втома»; «перевтома» тощо. Знаки безпеки. Дія шуму і вібрації на організм людини. • Методи діагностики слуху людини. Використання ЗІЗ органів слуху. Робота з шумомірами. • Розв'язання ситуаційних задач та тестів. • Перегляд навчального фільму. Оформлення та захист протоколів практичних робіт.	2	2
7.	Тема 13. Основи електробезпеки. Опрацювання теоретичного матеріалу. Дискусії та відповіді на запитання за наступною тематикою: небезпеки техногенного характеру. Електробезпека. • Розв'язання ситуаційних задач та тестів. • Перегляд навчального фільму. • Оформлення та захист протоколів практичних робіт.	2	-
8.	Тема 14. Основи пожежної та вибухонебезпеки. Опрацювання теоретичного матеріалу. Дискусії та відповіді на запитання за наступною тематикою: природні небезпеки та небезпеки техногенного характеру. Пожежна безпека. • Практичні поради щодо дій під час гасіння пожеж. • Перегляд навчального фільму. • Складання схем евакуації на випадок пожежі. • Оформлення та захист протоколів практичних робіт.	2	2
9.	Тема 15. Поняття про виробничий травматизм та професійні захворювання. Профілактика травматизму. Опрацювання теоретичного матеріалу. Дискусії та відповіді на запитання за наступною тематикою. Визначення понять: «виробничий травматизм»; «невиробничий травматизм»; «професійні захворювання». • Розв'язання ситуаційних задач та тестів. • Оформлення та захист протоколів практичних робіт.	2	-
	Разом	18	8

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

8.1. Завдання для самостійної роботи студентів

Самостійна робота полягає в опрацюванні деяких розділів програми, які не викладаються на лекціях, або викладаються в не повному обсязі, або потребують поглибленого вивчення. Перевірка рівня засвоєння матеріалу винесеного на самостійне вивчення здійснюється під час поточного і періодичного контролю на лекціях і практичних заняттях та як окремі письмові контрольні роботи.

8.2. Місце виконання самостійної роботи

Самостійна робота студента над засвоєнням навчального матеріалу виконується у бібліотеці, навчальних аудиторіях і лабораторіях, комп'ютерних класах, а також у домашніх умовах.

Види завдань: підготовка до лекцій, практичних занять; написання рефератів; опрацювання відеоматеріалів, робота в мережі Інтернет, складання тестів, кросвордів, ситуаційних завдань, виконання індивідуального завдання, проходження професійних курсів/тренінгів (неформальна освіта), тощо.

Орієнтовна тематика реферативних досліджень з навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності, цивільний захист та охорона праці»

Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності та цивільний захист

1. Тектонічні і топологічні природні надзвичайні ситуації, причини виникнення, наслідки та правила поведінки під час надзвичайних ситуацій.
2. Надзвичайна ситуація воєнного характеру. Алгоритм дії при артобстрілах та бомбардуванні.
3. Евакуація населення при надзвичайній ситуації воєнного характеру. Права і обов'язки цивільних.
4. Формування «Тривожної валізи» (речі для виживання, одяг, продукти тощо) і аптечки для надання першої домедичної допомоги.
5. Поняття про епідемії та пандемії. Засоби дезінфекції, дезінсекції, дератизації.
6. Космічні та біологічні природні надзвичайні ситуації, причини виникнення.
7. Правила поведінки під час надзвичайних ситуацій.
8. Соціальні надзвичайні ситуації, причини їх виникнення, наслідки та правила поведінки під час надзвичайних ситуацій.
9. Війни та революції в історії людства.
10. Поняття про чинники ризику захворюваності. Біологічні і соціальні чинники ризику, їх характеристики.
11. Спосіб життя як провідний чинник, що обумовлює стан здоров'я людини в сучасних умовах.
12. Загальна характеристика та класифікація інфекційних хвороб.
13. Космічне та сонячне випромінювання і його вплив на здоров'я людини.
14. Лазерне випромінювання як небезпечний чинник. Джерела.
15. Геопатогенні зони, методика їх визначення та захист від негативної дії.
16. Магнітне та електромагнітне поле; джерела. Наслідки для здоров'я людини.
17. Метеорологічні природні надзвичайні ситуації, причини виникнення, наслідки та методи захисту.
18. Техногенні надзвичайні ситуації та їх наслідки. Найбільші техногенні катастрофи.
19. Звук, інфра-, ультразвук та шум, їх дія на організм, граничні норми.
20. Тривале використання навушників та їх вплив на слуховий аналізатор людини.
21. Наслідки антропогенного впливу на стан навколишнього середовища.
22. Антропогенні джерела забруднення навколишнього середовища.
23. Забруднення атмосфери і гідросфери на його наслідки.

24. Причини і наслідки забруднення та руйнування літосфери.
25. Вплив шкідливих звичок на статеві відносини та потенцію.
26. Радіаційне забруднення навколишнього середовища та його вплив на здоров'я людини.
27. Хромотерапія. Вплив кольору на фізіологію людини і життєдіяльність.
28. Види та ознаки інсульту і інфаркту. ПДД, алгоритм дій.
29. Профілактика захворювань серцево-судинної системи. ПДД.
30. Харчові отруєння: грибами, продуктами рослинного або тваринного походження.

Змістовий модуль 2. Охорона праці

1. Класифікація шкідливих та небезпечних виробничих чинників.
2. Інструктажі з питань охорони праці. Види інструктажів.
3. Стажування (дублювання) та допуск працівників до самостійної роботи.
4. Нормативно-правові акти з охорони праці (НПАОП): визначення, основні вимоги та ознаки.
5. Дисциплінарна, адміністративна, матеріальна та кримінальна відповідальність за порушення законодавства та нормативних актів про охорону праці.
6. Атестація робочих місць за умовами праці.
7. Умови праці. Небезпечні та шкідливі виробничі фактори. Класифікація.
8. Психофізіологічні вимоги до умов праці.
9. Санітарно-гігієнічні вимоги до показників шуму.
10. Основи радіаційної безпеки, вплив іонізуючих випромінювань на організм людини.
11. Хімічні виробничі фактори. Робоча зона та повітря робочої зони.
12. Дія електричного струму на організм людини. Електричні травми.
13. Основні причини електротравм. Профілактика електротравматизму. Перша допомога.
14. Класифікація виробничих приміщень за ступенем небезпеки.
15. Система електрозахисних заходів та засобів безпечної експлуатації електроустановок: технічних засобів, електрозахисних засобів, організаційних заходів.
16. Теоретичні основи механізму горіння та вибуху. Класифікація видів горіння.
17. Класифікація загальних заходів пожежної профілактики. Види пожеж та система попередження.
18. Пожежна сигналізація. Евакуація людей.
19. Виробничі травми, професійні захворювання.
20. Нещасні випадки виробничого характеру.
21. Причини травматизму: організаційні, санітарно-гігієнічні, психофізіологічні, технічні. Розподіл травм за ступенем тяжкості.
22. Основні заходи по запобіганню травматизму та професійним захворюванням.
23. Профілактика нещасних випадків, професійних захворювань і отруєнь на виробництві.
24. Психо-фізіологічні небезпечні фактори. Характеристика. Профілактика.
25. Біологічні небезпечні фактори. Характеристика. Профілактика.
26. Фізичні та хімічні небезпечні фактори. Характеристика. Профілактика.

27. Соціально-економічні небезпечні виробничі фактори. Характеристика.
 28. Психологічна допомога при НС.
 29. Здоровий психологічний клімат у колективі – основа продуктивної праці.
 30. Параметри виробничого середовища (фізичні, хімічні, біологічні) та засоби його контролю.
 31. Сучасні види освітлювальних приладів, їх переваги та недоліки. Вплив різних видів освітлювання на зір людини.
 32. Історія пожежної охорони.
 33. Найбільші пожежі у світі та в Україні. Статистика пожеж, їх збитки.
 34. Причини виникнення пожеж. Хімічні основи причини горіння.
 35. Закони, норми та стандарти з пожежної безпеки.
 36. Забезпечення пожежної безпеки на виробництві.
 37. Застосування сучасних вогнегасних засобів при горінні різного виду загорань.
- Правила поведінки людини при виникненні пожежі.
38. Шкідливі та небезпечні фактори в навчанні здобувачів вищої освіти.

Отримання додаткових балів або вибір альтернативного завдання у разі неможливості виконання завдань з практичних занять чи самостійної роботи (наприклад, здобувач перебуває на окупованій території, за кордоном).

Здобувач може самостійно обрати завдання, які спроможний виконати в своїх умовах для того, щоб отримати додаткові бали:

1. Створення соціальних відеороликів в рамках проекту кафедри «SAVE YOUR LIFE» з метою популяризації здорового та безпечного способу життя.

1.1. Алгоритм дії в різних надзвичайних ситуаціях (дії населення під час військових конфліктів – збройної агресії проти України, землетрус, пожежі, терористичні акти, виявлення підозрілих предметів, спалах інфекційних захворювань та ін.)

1.2. Домедична допомога у невідкладних станах: при знепритомненні, судомач (епілептичний напад), опіках, кровотечах, ураженні електричним струмом, отруєннях, переломах та ін.

1.3. Профілактика негативних звичок (паління, наркоманія, алкоголізм, ігроманія та ін.).

1.4. Профілактика інфекційних захворювань (ВІЛ/СНІД, інфекції, що передаються статевим шляхом, туберкульоз та ін.).

Оцінюється рівень обізнаності з питань, які відображені у відеороботі, інформативність, наочність, залучення інших осіб, монтаж, тривалість. До 15 балів за підготовлену роботу тривалістю не більше 5 хвилин.

2. Участь у науково-практичних конференціях за тематикою дисципліни (до 10 балів заочна участь; до 20 балів очна участь з отриманням сертифікату).

№ з/п	Назва теми / види завдань	Кількість годин	
		денна	заочна
Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності та цивільний захист			
1.	Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Системний підхід у безпеці життєдіяльності. Культура безпечної життєдіяльності як елемент загальної культури, що реалізує захисну функцію людства. Загальні норми законодавства, підзаконних актів, стандарти і технічні умови, технічні і адміністративні регламенти, що регламентують принципи і механізми регулювання безпеки, зниження ризиків і пом'якшення наслідків НС. Біологічні та соціальні ознаки людини. Діяльність людини. Фізіологічні особливості організму людини. • Опрацювання теоретичного матеріалу. • Робота з підручником. • Відповіді на тестові завдання для самоконтролю.	3	5
2.	Тема 2. Середовище проживання людини. Людина як елемент системи людина-середовище. Медико-біологічні основи безпеки життєдіяльності. Раціональні умови забезпечення БЖД. Здоровий спосіб життя. Організм в оточуючому середовищі. Закон Вебера-Фехнера. Шкідливі та небезпечні фактори. • Опрацювання теоретичного матеріалу. • Робота з підручником. • Відповіді на тестові завдання для самоконтролю.	3	5
3.	Тема 3. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку НС. Тема 4. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС. Ризик як фактор небезпеки. Побудова дерева ймовірності небезпечної події. • Опрацювання теоретичного матеріалу. • Робота з підручником. • Відповіді на тестові завдання для самоконтролю.	7	10
4.	Тема 5. Класифікація НС. Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки. Природні небезпеки та небезпеки техногенного характеру. Фактори техногенних вибухів та пожеж. Класифікація об'єктів за їх пожежо-вибухонебезпекою. Нормування радіаційної безпеки. Режими захисту населення. Захист приміщень від проникнення радіоактивних речовин. Визначення, причини виникнення та класифікація надзвичайних ситуацій. Види тероризму. Екстремальні ситуації криміногенного характеру та способи їх уникнення. Зброя самозахисту. Маніпуляція масовою свідомістю. • Опрацювання теоретичного матеріалу. • Робота з підручником. • Відповіді на тестові завдання для самоконтролю.	3	5

5.	Тема 6. Техногенні небезпеки та їх наслідки. Небезпеки воєнного часу. Тема 7. Прогнозування, оцінка обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного та біологічного зараження. Природні небезпеки та небезпеки техногенного характеру. Фактори техногенних вибухів та пожеж. Класифікація об'єктів за їх пожежо-вибухонебезпечністю. Нормування радіаційної безпеки. Режими захисту населення. Захист приміщень від проникнення радіоактивних речовин. Визначення, причини виникнення та класифікація надзвичайних ситуацій. Види тероризму. Екстремальні ситуації криміногенного характеру та способи їх уникнення. Зброя самозахисту. Маніпуляція масовою свідомістю. • <i>Опрацювання теоретичного матеріалу.</i> • <i>Робота з підручником.</i> • <i>Відповіді на тестові завдання для самоконтролю.</i>	6	10
6.	Тема 8. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС. Тема 9. Загальні принципи захисту населення при НС та катастрофах. Захисні споруди ЦЗ. Засоби індивідуального захисту населення. Соціальна небезпека. Вандалізм та тероризм. Суїцид. Шкідливі звички, соціальні хвороби та їхня профілактика. Сексуальна культура та репродуктивне здоров'я. Хвороби, що набули соціального значення (туберкульоз, ВІЛ-інфекція). • <i>Опрацювання теоретичного матеріалу.</i> • <i>Робота з підручником.</i> • <i>Відповіді на тестові завдання для самоконтролю.</i> • <i>Підготовка до контрольної роботи за темами 1-7 (ЗМ 1).</i>	6	10
7.	Тема 10. Концепція організації надання медичної допомоги населенню за умов НС. Основи організації проведення заходів щодо надання допомоги потерпілим та життєзабезпечення населення в НС. Перша долікарська допомога при невідкладних станах, що виникають у повсякденні та під час надзвичайних ситуацій. Принципи етики та моралі під час надання ПДД. Поняття про ПДД, невідкладний стан, принципи надання допомоги при невідкладних станах людини. Первинні засоби першої допомоги. Індивідуальна аптечка. Засоби індивідуального та колективного захисту. Основні ознаки термінальних станів. • <i>Опрацювання теоретичного матеріалу.</i> • <i>Робота з підручником.</i> • <i>Відповіді на тестові завдання для самоконтролю.</i> • <i>Контрольна робота за темами 1-10 (ЗМ 1).</i>	3	10
Опитування за матеріалом самостійної роботи (СР 1)			
Змістовий модуль 2. Охорона праці			
8.	Тема 11. Загальні питання охорони праці. Основні поняття. Навчання з питань охорони праці. Правові та організаційні основи охорони праці. Терміни та визначення понять. • <i>Опрацювання теоретичного матеріалу.</i> • <i>Робота з підручником.</i> • <i>Відповіді на тестові завдання для самоконтролю.</i>	3	5

9.	Тема 12. Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії. Психофізіологічні вимоги до умов праці: Психологічні, фізіологічні, технічні. Система «Людина-машина». Санітарно-гігієнічні вимоги до показників шуму, вібрації, опромінення, освітлення, вентиляції. Радіаційна безпека. Дія токсичних та отруйних речовин, загальні заходи попередження отруєнь. - Опрацювання теоретичного матеріалу. - Робота з підручником. - Відповіді на тестові завдання для самоконтролю.	3	5
10.	Тема 13. Основи електробезпеки. Система електрозахистних заходів та засобів, способи визволення потерпілого від дії електроструму. Причини летальних наслідків від дії електричного струму. Сила струму. Величина напруги. Опір тіла людини проходженню струму. Вид та частота струму. Тривалість та шлях протікання струму через людину. Основні причини електротравм. Особливості враження людини електричним струмом. - Опрацювання теоретичного матеріалу. - Робота з підручником. - Відповіді на тестові завдання для самоконтролю.	3	5
11	Тема 14. Основи пожежної та вибухонебезпеки. Суть процесу горіння. Теоретичні основи механізму горіння та вибуху. Класифікація видів горіння. Повне і неповне згорання. Горіння, вибух і детонація. Гомогенне та гетерогенне горіння. Негорючі, важкогорючі, горючі матеріали та речовини. Система пожежного захисту (локалізація, обмеження розповсюдження, ліквідація). Вогнегасні речовини. Пожежна сигналізація. Автоматичні електричні системи пожежної сигналізації. Ручні та автоматичні сповіщувачі про пожежу. - Опрацювання теоретичного матеріалу. - Робота з підручником. - Відповіді на тестові завдання для самоконтролю. - Підготовка до контрольної роботи за темами 8-12 (ЗМ 2).	3	5
12.	Тема 15. Поняття про виробничий травматизм та професійні захворювання. Профілактика травматизму. Причини травматизму: організаційні, санітарно-гігієнічні, психофізіологічні, технічні. Профілактика травматизму. Розподіл травм за ступенем тяжкості. Основні заходи по запобіганню професійним захворюванням. - Опрацювання теоретичного матеріалу. - Робота з підручником. - Відповіді на тестові завдання для самоконтролю. - Контрольна робота за темами 11-15 (ЗМ 2). - Захист доповідей-презентацій.	3	5
Опитування за матеріалом самостійної роботи (СР 2)			
	Разом	46	80

3. В якості самостійної роботи здобувач може пройти професійні курси/тренінги, професійне стажування, онлайн-курси, громадянську освіту, отримати відповідний сертифікат на освітніх платформах, що може бути зараховано як періодичний, поточний та фрагмент підсумкового контролю (залежно від обсягу сертифіката (1 кредит – 10 балів).

Пропонуються до розгляду такі курси, які можуть бути визнані як періодичний, поточний контроль та/або бонусні бали (за бажанням здобувача):

Назва освітньої платформи, назва онлайн курсу, короткий опис, посилання	Дотично до теми:
Життєстійкість молоді в умовах криз <u>https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+RESILIENCE101+2022_T3</u> Реальні загрози життю, страх за своїх близьких, невизначеність — сьогодні молодь щодня стикається зі складними викликами. Тому зараз важливими стають навички, що допомагають зберегти власну продуктивність під час будь-яких криз, тобто — життєстійкість.	3
Цивільна оборона та захист у надзвичайних ситуаціях <u>https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+CIVIL101+2022_T3</u> Мета курсу - сформувати у слухачів готовність до надзвичайних ситуацій через вміння розпізнавати небезпеки, оцінювати ризики та вживати відповідних заходів, щоб захистити себе та інших у разі виникнення таких ситуацій.	3
EdEra – online education studio Рятуй, не ризикуй <u>https://study.ed-era.com/uk/courses/course/2360</u> Які є правила особистої безпеки для волонтерів; Як аналізувати ризики й загрози? Чому важливо превентивно піклуватися про свою психічну безпеку? Що таке цифрова безпека? Як волонтерам поводитися на прифронтових та тимчасово окупованих територіях ?	9
Коронавірусна інфекція: факти проти паніки <u>https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+COVID101+2020_T1</u> Всесвітня організація охорони здоров'я офіційно оголосила пандемію нової коронавірусної інфекції. По всьому світу на карантин закривають навчальні заклади та цілі міста. Карантин оголошено й в Україні. З магазинів зникають їжа та захисні маски. А в соціальних мережах поширюються міфи та спекуляції. Запобігти поширенню паніки може лише об'єктивна та правдива інформація. Не панікуйте – навчайтесь разом з нами, поділіться інформацією з друзями та знайомими.	10
Перша психологічна допомога <u>https://prometheus.org.ua/course/course-v1:JohnsHopkinsUniversity+PFA101+2023_T3</u> Навчіться ефективно надавати першу психологічну допомогу (ППД) у складних ситуаціях — після катастрофи чи терористичної атаки! Prometheus представляє вперше українською актуальний для всіх українців курс від професора Університету Джонса Гопкінса доктора Джорджа Еверлі — одного з найбільш знаних спеціалістів з кризової психології.	10
Базова психологічна допомога в умовах війни <u>https://prometheus.org.ua/prometheus-free/basic-psychological-aid-during-war/</u> Хочете навчитися справлятися зі стресом під час війни? Дізнайтеся, як надати базову психологічну допомогу собі та близьким у курсі «Базова психологічна допомога в умовах війни».	10
Стрес-менеджмент для освітян <u>https://prometheus.org.ua/course/course-v1:CARITAS+STRESS101+2023_T2</u> Навчальна програма курсу побудована на сучасних науково обґрунтованих підходах та перевірених практиках із психологічної підтримки учасників освітнього процесу, які пережили чи переживають психотравматичні події.	8, 10
Домедична допомога EdEra <u>https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra-SmartOsvita+Med+1/about</u> Безпека для дитини – один із головних принципів Нової української школи. Для того, щоб організувати безпечне шкільне середовище, вчительство має володіти певними навичками. Одна з них – навичка домедичної допомоги. Щоб вчителі/-ки змогли опанувати її, ГО «Смарт освіта» і EdEra створили курс	10

«Домедична допомога». У цьому курсі лектор В'ячеслав Черненко, який є досвідченим хірургом-практиком, не лише розповідає про те, як надавати домедичну допомогу. Він демонструє дії, які допоможуть дитині чи дорослій людині до приїзду карети швидкої. Зберегти життя до приїзду медиків – обов'язкове знання для вчителів і дуже бажане для усіх батьків.	
Усе, що треба знати для забезпечення прав підлітків в Україні https://study.ed-era.com/uk/courses/course/5137 Онлайн-курс для фахівців та волонтерів, які працюють із підлітками. Що таке права людини та в чому вони полягають. Чим особливі права дітей та підлітків. Що українське законодавство каже про права на освіту, працю, сім'ю, житло, медичну допомогу й документи. Як моніторити порушення прав підлітків. Як діяти, щоб захистити та відновити права.	11
Навчання з попередження ризиків від вибухонебезпечних предметів https://prometheus.org.ua/course/course-v1:UDA+PRE101+2022_T2 Нині Україна є країною з найбільшим забрудненням території мінами та вибухонебезпечними предметами у світі. Через це різко зростає небезпека травмування і загибелі дорослих та дітей, чоловіків та жінок внаслідок неправильного поводження з боєприпасами та вибухонебезпечними предметами на територіях проведення бойових дій. В першу чергу, це залишені в деокупованих містах та селах міни, а також небезпечні предмети, що потрапили в неконтрольований обіг по всій території країни. Тому інформування та навчання з попередження ризиків, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами, набуває все більшої актуальності.	14
Добровольці-вогнеборці EdEra https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra_Pobratymy+FF+2018/about У даному курсі Ви дізнаєтеся про: пожежні автомобілі, обладнання та спорядження; специфіку гасіння пожеж у сільській місцевості рятування людей та евакуацію майна; принципи надання домедичної допомоги; загальні вимоги пожежної безпеки; охорону праці.	14

Здобувач може самостійно обрати ресурси, які будуть відповідати навчальній дисципліні. Для зарахування в якості періодичного, поточного або фрагмента підсумкового контролю здобувач має подати документ, що підтверджує неформальну освіту, програму, зробити опис компетентностей та результатів навчання, сформованих під час неформальної освіти.

Викладач залишає за собою право перевірити сформованість перелічених компетентностей та результатів навчання.

9. Методи навчання

Під час проведення лекційних занять будуть застосовуватись наступні методи навчання:

- *Словесні*: лекції (традиційні, проблемні, лекції-візуалізації) із використанням мультимедійних технологій, пояснення, розповідь, бесіда, обговорення проблемних ситуацій, мозковий штурм, аналіз відео- і фотоматеріалів, обмін думками, захист доповідей.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація (з використанням мультимедійних презентацій та навчальних фільмів).

Під час проведення практичних занять будуть застосовуватись такі методи навчання:

– *Практичні*: вправи; ділові ігри; відпрацювання практичних навичок надання першої долікарської допомоги; розв'язання ситуаційних задач; виконання практичних робіт, підготовка та захист доповідей-презентацій.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

1. Поточний контроль:

- усне опитування та/або тестування на лекції;
- усне (письмове) опитування на практичних заняттях;
- захист практичних робіт;
- опитування за матеріалом самостійної роботи (письмові та усні відповіді на контрольні питання);
- підготовка та захист доповідей-презентацій.

2. Періодичний контроль:

- тестування (контрольні роботи) після завершення вивчення навчального матеріалу кожного змістового модулю. (Періодичний контроль здійснюється у вигляді тестування через Google форми із автоматичним підрахунком балів).

3. Підсумковий контроль – залік.

Загальна підсумкова оцінка (сума балів) складається з оцінки за поточний і періодичний контроль, захист доповідей-презентацій за наданою викладачем темою (ДП).

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти Очна/заочна форма навчання

Кількість балів (5 бальна шкала)	Критерії оцінювання усних відповідей
	Здобувач освіти
5	У повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; рецензує відповіді інших здобувачів, самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань, вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань.
4	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає несуттєві неточності.
3-2	Володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
1	Володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно; безсистемне виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки.
0	Не володіє навчальним матеріалом.

Кількість балів (5 бальна шкала)	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти на практичних заняттях
5	Здобувач освіти у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно й аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією. Вміє обирати раціональний метод розв'язання задач та формулювати необхідні залежності; дотримується правильної послідовності виконання дій в процесі відпрацювання методик та розв'язання ситуаційних задач. Знає та вміє використовувати визначення; здатний використовувати під час виконання вправ чи розв'язання ситуаційних задач додаткову інформацію; вміє аналізувати та узагальнювати результат.
4	Здобувач освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Дотримується правильної послідовності виконання дій в процесі відпрацювання методик та розв'язання ситуаційних задач. Але допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки. Вміє обирати раціональний метод розв'язання задач та формулювати необхідні залежності; здатний використовувати під час виконання вправ чи розв'язання задач додаткову інформацію. Але може допускати при цьому незначні помилки або відчувати труднощі у найскладніших випадках.
3-2	Оцінюється робота здобувача, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, знає алгоритм дій. Дотримується правильної послідовності виконання дій в процесі відпрацювання методик та розв'язання ситуаційних задач. Але допускає істотні неточності та помилки; не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою. Відчуває труднощі у використанні під час розв'язання ситуаційних задач додаткової інформації; оцінюванні коректності отриманого результату. Припускається грубих помилок при розв'язанні вправ.
1	Здобувач освіти достатньо не володіє навчальним матеріалом, однак фрагментарно, поверхово (без аргументації й обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань. Спроможний вирішувати спрощені завдання за допомогою наведених питань; частково вирішує ситуаційні задачі та виконує практичні навички, відчуючи складнощі в ряді простих випадків; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь. На прямо поставлені прості запитання відповідає вірно.
0	Здобувач не в змозі викласти зміст питань теми та курсу, не володіє навчальним матеріалом; не спроможний виконати практичні навички.

Вид самостійної роботи	Шкала, бали	Критерії оцінювання результатів виконання завдань для самостійної роботи
------------------------------	----------------	---

Захист доповідей-презентацій за наданою викладачем темою (ДП)	10	Доповідь у вигляді презентації оформлена відповідно вимогам; виконана самостійно, грамотна робота з точки зору орфографії, стилістики, пунктуації, синтаксису; витриманий єдиний стиль; раціонально використані можливості комп'ютерної анімації; оптимальне розміщення інформації на слайді; виправдане включення в роботу графіків, малюнків тощо; містить посилання на джерела, які відповідно оформлені, є актуальними, новими та новітніми. Здобувач вищої освіти при захисті доповіді-презентації вільно може коментувати слайди та відповідати на запитання.
	8-9	Доповідь-презентація виконана самостійно, оформлення відповідає вимогам, грамотна робота з точки зору орфографії, стилістики, пунктуації, синтаксису; спостерігаються деякі порушення дотримання стилю; використано різноманітні види слайдів; виправдане включення в роботу графіків, малюнків тощо; містить посилання на джерела, але оформлені з кількома незначними помилками, є новими та новітніми. Здобувач вищої освіти при захисті доповіді-презентації може вільно коментувати слайди та відповідати на запитання. Завдання виконане вчасно.
	6-7	Доповідь-презентація виконана самостійно, оформлення відповідає вимогам із незначними порушеннями; спостерігаються деякі порушення дотримання стилю; деякі порушення в розміщенні інформації на слайді; не виправдане включення в роботу графіків, малюнків тощо; інформація у презентації подана з посиланням на джерела, однак вони оформлені із помилками і є застарілі. Завдання виконане вчасно.
	5-1	Презентація виконана самостійно, грубі помилки з точки зору орфографії, стилістики, пунктуації, синтаксису; стилю не дотримано; порушення в розміщенні інформації на слайді відсутність в роботі графіків, малюнків тощо; інформація у презентації подана з посиланням на джерела, однак вони оформлені не правильно та не є актуальними і не відповідають матеріалу.
	0	Завдання не виконано. Не зараховуються презентації, які запозичені з мережі Інтернет.
Самостійна робота (письмові та усні відповіді на контрольні питання за темами)	10-6	Відповіді на контрольні питання теоретично обґрунтовані, містять приклади, є повнота вирішення практичних завдань та аналіз матеріалу; грамотна робота з точки зору орфографії, стилістики, пунктуації, синтаксису. Завдання виконано вчасно.
	7-4	Відповіді на контрольні питання теоретично обґрунтовані, містять приклади, але практичне завдання вирішене неповністю без аналізу, є незначні неточності з точки зору орфографії, стилістики, пунктуації, синтаксису. Завдання виконано вчасно.
	3-1	Відповіді на контрольні питання не повні, не містять приклади, відсутній аналіз матеріалу; відсутня повнота вирішення практичних завдань; є неточності з точки зору орфографії, стилістики, пунктуації, синтаксису. Завдання виконано вчасно.
	0	Завдання не виконано. Не зараховуються відповіді, які виконані не самостійно або списані у інших здобувачів освіти.

11. Питання для поточного та періодичного контролю

Питання за змістовим модулем 1. Безпека життєдіяльності та цивільний захист

1. Теоретичні основи БЖД: поняття, мета і задачі.
2. Поняття «Цивільна безпека». Складники цивільної безпеки.
3. Роль і завдання ЦЗ у сучасних умовах мирного і воєнного часу у відповідності до Кодексу «Про цивільного захисту України» від 01.07.2013 р..
4. Основні принципи організації ЦЗ. Організація ЦЗ на об'єктах (у т.ч. у закладах освіти).
5. Середовище проживання людини: навколишнє, виробниче, побутове.
6. Природне середовище: основні компоненти, їх коротка характеристика.
7. Побутове середовище та його роль у безпеці життєдіяльності.
8. Наслідки забруднення атмосфери: смог, кислотні дощі, озонова дірка, парниковий ефект.
9. Основні джерела забруднення навколишнього середовища в Україні, Одесі та області.
10. Допустимий світовий ризик. Концепція ризику: його оцінка та управління.
11. Атрибути, риси та якості людини: темперамент, інтелект, характер, пам'ять, емоції та ін.
12. Соціальні небезпеки. Види (класифікація). Коротка характеристика.
13. Згубні звички та соціальні хвороби, їх профілактика.
14. Побутова безпека та шляхи її забезпечення.
15. Типи пожеж, шляхи їх попередження та ліквідації.
16. Правила поведінки під час пожежі.
17. Правові та організаційні основи безпеки життєдіяльності. Єдина державна система попередження і дій у надзвичайних ситуаціях.
18. Причини виникнення та класифікації надзвичайних ситуацій.
19. Коротка характеристика можливих стихійних лих, аварій та катастроф на території Одеси та області.
20. Надзвичайні ситуації техногенного характеру.
21. Надзвичайні ситуації природного характеру.
22. Надзвичайні ситуації соціально-політичного характеру.
23. Небезпека та наслідки застосування зброї масового ураження (ядерної, хімічної, біологічної, новітніх видів зброї).
24. Запобігання надзвичайним ситуаціям та організація усунення їх наслідків.
25. Засоби та способи захисту населення у надзвичайних ситуаціях.
26. Сигнали оповіщення та їх значення для безпеки людини. Дія населення за сигналами оповіщення.
27. Евакуаційні заходи захисту населення.
28. Особливості воєнного стану в Україні. Заходи забезпечення безпеки населення.
29. Кваліфікація захисних споруд за призначенням, захисною спроможністю, обладнанням (Сховище, улаштування та призначення приміщень. Протирадіаційні укриття. Укриття найпростішого типу. Щілини (відкриті і перекриті), їх захисні якості й улаштування.
30. Індивідуальні засоби захисту. Призначення і види захисту одягу. Захист шкіри.
31. Підручні засоби захисту органів дихання (респіратори, маски, пов'язки). Призначення й устрій протигазів (фільтрувального ГП-5, ГП-7, ізолювального ІП-4, ІП-5), правила користування протигазами.
32. Дезактивація й організація, дезинфекція, дезинсекція, дератизація, дегазація.
33. Санітарна обробка людей (часткова та повна). Обробка території, споруд і техніки.
34. Найбільш відомі епідемії, пандемії. Стратегія та тактика дій під час таких епідемій.
35. Методика підготовки і проведення занять із ЦЗ.
36. Особливості організації і проведення рятувальних робіт в осередках комбінованого враження.
37. Послідовність проведення робіт із наданням допомоги потерпілим і життєзабезпечення населення в зонах ураження.
38. Загальні принципи надання першої медичної допомоги при різних видах травм.

39. Ознаки клінічної смерті. Правила проведення реанімаційних заходів.
40. Види кровотеч. Перша медична допомога при кровотечах.
41. Види переломів кісток. Перша медична допомога при переломах.
42. Види та ступені опіків. Перша медична допомога при опіках.
43. Ступені відмороження. Перша медична допомога при відмороженнях.
44. Перша медична допомога при задусі та утопленні.
45. Перша медична допомога при ураженні електричним струмом або блискавкою.
46. Перша медична допомога при радіаційних ураженнях.
47. Перша медична допомога при отруєннях (харчових, отруєннях хімічними речовинами).
48. Види алергічних реакцій та перша медична допомога при них.
49. Перша медична допомога при укусах тваринами або комахами.

Питання за змістовим модулем 2. Охорона праці

1. Теоретичні основи охорони праці: поняття, мета і задачі.
2. Закон «Про колективні договори, погодження». Роль колективного договору в забезпеченні прав та соціальних гарантій працівників.
3. Державні нормативно-правові акти про охорону праці. Види. Визначення.
4. Трудовий договір. Погодження. Види. Обов'язки працівника.
5. Суспільний контроль над охороною праці, повноваження.
6. Повноваження органів державного нагляду та контролю над ОП.
7. Відповідальність, обов'язки роботодавця в дотриманні законодавства про ОП.
8. Положення «Про медичні огляди працівників».
9. Фази працездатності. Режим праці та відпочинку. Втома, перевтома.
10. Державне соціальне страхування.
11. Охорона праці жінок та неповнолітніх. Охорона праці інвалідів.
12. Пільги та компенсації за важкі та шкідливі умови праці.
13. Небезпечні та шкідливі фактори виробництва. Види, ознаки, приклади.
14. Шум, вібрація. Вплив на організм людини. Заходи та засоби захисту.
15. Освітлення. Види охарактеризувати.
16. Шкідливі газовиділення, паровиділення. Вплив на організм, захист.
17. Випромінювання, види, особливості. Вплив на організм, захист.
18. Травми, класифікація.
19. Заходи боротьби з виробничим травматизмом.
20. Виробничий та невиробничий травматизм. Характеристика.
21. Мета та завдання профілактики нещасних випадків і отруєнь на виробництві.
22. Мета та завдання профілактики професійних захворювань на виробництві.
23. Медичні огляди на виробництві.
24. Характерні причини пожеж, вибухів на виробництві.
25. Професійні захворювання, означення, види, приклади.
26. Умовно професійні захворювання; приклади.
27. Функції, склад, права комісії по розслідуванню нещасних випадків.
28. Правила пожежної безпеки в Україні. Основні положення.
29. Класифікація пожеж. Заходи та засоби пожежогасіння, принцип дії.
30. Надання першої допомоги постраждалим від пожежі, вибуху.
31. Основні причини ураження електричним струмом. Види ураження електричним током.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі															
Змістовий модуль 1 – 55										Змістовий модуль 2 – 45					Сума балів
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	100
КР 1 – 5										КР 2 – 5					
ДП 1 – 10										ДП 2 – 10					

КР 1, КР 2 – тестування (контрольні роботи) після завершення вивчення навчального матеріалу кожного змістового модулю.

ДП (доповіді-презентації) – захист доповідей-презентацій за наданою викладачем темою.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Методичне забезпечення: робоча програма навчальної дисципліни; силабус; мультимедійний супровід матеріалів лекцій; тематика практичних занять. Різноманітні прилади, засоби індивідуального захисту.

Методичні рекомендації (знаходяться у вільному доступі в електронному репозитарії наукової бібліотеки ОНУ. Протягом навчального року для кожної групи створюється свій GoogleClass room для роботи в онлайн та офлайн режимі).

2. Перша долікарська допомога з основами БЖД. Частина 1. Перша долікарська допомога при НС [Електронний ресурс] : електрон. метод. вказівки для проведення практ. занять з курсу / уклад.: О. В. Устянська, І. М. Радаєва. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2023. 37 с. 1,1 МБ
3. Перша долікарська допомога з основами БЖД. Частина 3. Дезінфекція. Засоби індивідуального захисту населення [Електронний ресурс] : електрон. метод. вказівки для проведення практ. занять з курсу / уклад.: О. В. Устянська, І. М. Радаєва. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2023. 68 с. 2,3 МБ.
4. Перша долікарська допомога з основами БЖД. Частина 2. Захист населення під час НС техногенного та воєнного характеру [Електронний ресурс] : електрон. метод. вказівки для проведення практ. занять з курсу / уклад.: О. В. Устянська, І. М. Радаєва. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2023. 72 с. 1,4 МБ.

5. Епідеміологія хвороб цивілізації [Електронний ресурс] : електрон. роб. зошит для проведення практ. занять з курсу / уклад.: І. М. Радаєва, О. В. Устянська. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2023. 64 с. – 1,4 МБ
6. Біоетика та біобезпека [Електронний ресурс] : електрон. метод. вказівки для практ. робіт / уклад.: Л. В. Еберле, О. В. Устянська, А. М. І. Шкодовська, – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2023. 60 с. – 0,8 МБ.
7. Медицина катастроф та медико-санітарна підготовка : практикум для студентів природничих спеціальностей денної та заочної форм навчання / Р. В. Бурденюк, С. П. Гвоздій. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2020. 104 с.
8. Теорія і практика оздоровлення людини : курс лекцій для здобувачів вищ. освіти немед. напрямку / С. П. Гвоздій, І. В. Іванова, Р. В. Бурденюк. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2020. 372 с.
9. Гвоздій С. П. Домедична допомога у надзвичайних ситуаціях: поранення, переломи, вивихи : метод. рек. до практ. занять та самост. роботи з дисциплін «Мед.-санітар. підготовка», «Основи мед. знань», «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці», «Цив. захист» для студентів усіх спец. та форм навчання. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 48 с.
10. Гвоздій С. П. Профілактика захворювань, що набули соціального значення, у закладах освіти: метод. рек. до практ. занять із дисциплін «Інновац. технології навчання біології, основ здоров'я та природознавства», «Культура здоров'я та безпеки», самост. та позааудитор. роботи студентів пед. спец. ден. та заочн. форм навчання. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 54 с.
11. Гвоздій С. П. Формування вмінь визначення ступеня ризику у надзвичайних ситуаціях: Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / С. П. Гвоздій, Т. І. Шапкіна. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 32 с.
12. Гвоздій С. П. Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії. Частина 1. Санітарно-гігієнічні вимоги до показників шуму. Дія шуму на організм і здоров'я людини: метод. вказівки до практ. занять з дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» для студентів усіх спец. та форм навчання / С. П. Гвоздій, О. В. Устянська. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 32 с.
13. Гвоздій С. П. Г Рациональне та здорове харчування : метод. вказівки до практ. занять з дисциплін «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці», «Валеологія», «Основи мед. знань» для студентів усіх спец. ден. та заочн. форм навчання. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 36 с.
14. Гвоздій С. П. Збірник ситуаційних завдань з охорони праці: практикум для студентів гуманітарних і природничих спеціальностей закладів вищої освіти України. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 180 с.
15. Пеню В. В. Особливості надання першої допомоги при надзвичайних для життя та здоров'я станах: метод. матеріали / В. В. Пеню. Одеса: ОНУ імені І. І. Мечникова, 2017. 60 с.
16. Рятувально-пошукові роботи під час надзвичайних ситуацій (НС). Теоретичні та практичні підходи до безпечної життєдіяльності : метод. рекомендац. / за заг. ред. С. П. Гвоздій, Л. Я. Глінська, О. В. Устянська. Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2016. 282 с.
17. Алгоритми поведінки під час пожежі. Теоретичні та практичні підходи до безпечної життєдіяльності : метод. рекомендац. / за заг. ред. С. П. Гвоздій, І. М. Радаєва. Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2016. 282 с. (С. 281-299).

18. Принципи психологічної сталості під час надзвичайних ситуацій різного характеру. Теоретичні та практичні підходи до безпечної життєдіяльності : метод. рекомендації / за заг. ред. С. П. Гвозд'я, В. Л. Доброва, О. В. Устянська. Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2016. 282 с. (С. 373-386).

Ілюстративний матеріал: слайди, таблиці, презентації.

Матеріально-технічне забезпечення: мультимедійний проєктор, автомобільні аптечки, респіратори, тренажер для серцево-легеневої реанімації, шини, джгути, носі, різноманітні прилади, засоби індивідуального захисту тощо.

14. Рекомендована література

Основна

1. Безпека життєдіяльності та цивільний захист : підручник / О. Г. Левченко та ін. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 268 с.
2. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. / Т. Є. Стиценко та ін. Харків : ХНУРЕ, 2018. 336 с.
3. Халмурадов Б. Д., Волянський П. Б. Медицина надзвичайних ситуацій : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 206 с.
4. Тарасюк В. С., Матвійчук М. В., Паламар В. В. Медицина надзвичайних ситуацій. Організація надання першої медичної допомоги, 4-е вид., випр. Київ : ВСВ «Медицина», 2017. 528 с.
5. Пожарова О. В. Охорона праці : навчальний посібник / О. В. Пожарова. Одеса, 2022. 86 с.
6. Золотар О. О. Інформаційна безпека людини: теорія і практика : монографія / О. О. Золотар. Київ : АртЕк, 2018. 446 с.

Додаткова

1. Екстрена та невідкладна медична допомога : підручник / за ред. М. І. Шведа. Тернопіль : ТДМУ, 2018. 312 с.
2. Сулима А. С. Методика навчання основ здоров'я, валеології та проведення виховної роботи з формування мотивації до здорового способу життя : навч.-метод. посіб. Вінниця, 2019. 182 с.
3. Золотар О. О. Інформаційна безпека людини: теорія і практика : монографія. Київ : АртЕк, 2018. 446 с.
4. Кудін С. Ф. Інфекційні хвороби, які набули соціального значення : тексти лекцій : навч.-метод. посіб. для студ. і викл. ВПНЗ / за ред. С. Ф. Кудіна. Чернігів : ЧНПУ ім. Т. Г. Шевченка, 2017. 80 с.
5. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження : колективна монографія / за заг. ред. Ю. Д. Бойчука. Харків : Вид. Рожко С. Г., 2017. 488 с.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua>, www.osvita.com.
2. Державна служба України з питань надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>.
3. Державна служба України з питань праці <http://dsp.gov.ua/>.
4. Наукова бібліотека ОНУ імені І. І. Мечникова <https://lib.onu.edu.ua/ukrayinska-naukova-biblioteka-onu-imeni-i-i-mechnikova/>
5. Наказ МОЗ України від 09.03.2022 № 441 "Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах" <https://moz.gov.ua/uk/decrees/nakaz-moz-ukraini-vid-09032022--441-pro-zatverdzhennja-porjadkiv-nadannja-domedichnoi-dopomogi-osobam-pri-nevidkladnih-stanah>
6. Нормативно-правові документи з охорони праці та безпеки життєдіяльності у закладі освіти <https://gordynya.school.org.ua/normativnopravovi-dokumenty-z-ohoroni-praci-ta-bezpeki-zhittediyalnosti-u-zakladi-osviti-19-09-27-09-12-2020>

**Додаткові методичні вказівки/рекомендації та
наукові публікації, які підготували викладачі дисципліни
(протокол засідання кафедри фізіології, здоров'я і безпеки людини та природничої
освіти від 29 серпня 2025 року, протокол № 1)**

1. Організація життєзабезпечення населення в надзвичайних ситуаціях. Психологічна допомога [Електронний ресурс] : електрон. метод. рек. до практ. занять та самост. роботи з дисциплін «Цивільний захист», «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» студентів усіх спец. та форм навчання / уклад.: Л. М. Поліщук, С. П. Гвоздій, О. В. Устянська, В. В. Пенів, І. Л. Рижко. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2025. – 58 с. – 1 МБ.

2. Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії [Електронний ресурс] : електрон. метод. вказівки для проведення практ. занять з курсу «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» / уклад. : О. В. Устянська, С. П. Гвоздій, Л. М. Поліщук, І. Л. Рижко, В. В. Пенів. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2025. – Ч. 2 : Психофізіологічні вимоги до умов праці. – 72 с. – 0,9 МБ.

3Vadym Pienov, Yuliia Chystovska, Natalia Shavrovskaya, Olena Grebeniuk, Svitlana Gvozdiy, Tetyana Ivanova (2025) Cultivating Psychological Safety during Disaster Response: Enhancing Resilience and Psychological Recovery. BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience. Volume: 16. Issue: 3. DOI: <http://dx.doi.org/10.70594/brain/16.3/28> (Web of Science)

4. Пенів В.В., Петухова Т.А., Гвоздій С.П. та ін. Формування та розвиток здоров'язберігаючої компетентності під час вивчення охорони праці. Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка»). 2025. Випуск № 1(47). С. 927-940. (фахове видання).